

ОДЕСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ТА КРИМІНАЛІСТИКИ**

*Всеукраїнська науково-практична конференція
з нагоди 110-річчя діяльності
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України*

м. Одеса, 5 вересня 2024 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК [343.98+340.6]-043.86"313"(062.552)
С 91

DOI 10.61563/978-617-8182-52-6

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України
04.09.2024 року, протокол № 5*

Члени організаційного комітету:

Дмитро Кішко – директор Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України; **Маргарита Журавльова** – кандидат психологічних наук, заступник директора з експертної роботи Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України; **Антоніна Черемнова** – кандидат юридичних наук, доцент, вчений секретар Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України; **Віктор Бесчастний** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, керівник секретаріату Конституційного суду України; **Альберт Єзеров** – кандидат юридичних наук, доцент, суддя Верховного Суду; **Катерина Головка** – доктор юридичних наук, професор, директор Видавництва «Юридика»; **Валерій Бужор** – доктор юридичних наук, професор, почесний президент Інституту кримінального права та прикладної кримінології; **Маріус Дунда** – радник-посланник Посольства Литовської Республіки в Україні; **Олег Дубинський** – доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, проректор Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова; **Тетяна Коломосць** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Запорізького національного університету; **Максим Корнієнко** – доктор юридичних наук, професор, полковник поліції, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ; **Олексій Кот** – доктор юридичних наук, професор, директор Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України; **Ярослав Лазур** – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Ужгородського національного університету; **Наталія Мішина** – доктор юридичних наук, професор, запрошений професор Університету Страсбурга; **Єгор Назимко** – доктор юридичних наук, професор, перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ; **Володимир Цилипенко** – доктор юридичних наук, директор, доцент кафедри міжнародних відносин Навчально-наукового інституту міжнародного права, інновацій і проектної діяльності Львівського університету бізнесу і права, Почесний консул Литовської Республіки; **Василь Попович** – доктор технічних наук, професор, начальник навчально-наукового інституту цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності; **Олександра Смірнова** – кандидат економічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Державного податкового університету; **Вячеслав Тильчик** – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Дмитро Швець** – доктор юридичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, полковник поліції, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ.

С 91 Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики : збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с.

ISBN 978-617-8182-52-6

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти і наукових установ, здобувачам вищої освіти, докторантам та всім, хто цікавиться актуальними питаннями розвитку судової експертизи та криміналістики.

УДК [343.98+340.6]-043.86"313"(062.552)

© Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України, 2024

© Видавництво «Юридика», 2024

ISBN 978-617-8182-52-6

© Автори, 2024

Основні напрями міжнародного співробітництва СБ України у галузі судово-експертної діяльності	
Капелюха Артемій	202
Функції інформаційних систем органів кримінальної юстиції	
Капустіна Марієтта	205
До питання про експертизу в медіації	
Карацук Катерина	209
Визначення професійних компетентностей судових експертів з мистецтвознавства	
Кісіль Наталія, Пукліч Ольга	211
До питання стандартизації судово-економічних експертиз	
Кішко Дмитро, Дзюбак Катерина	216
Про можливість фахівців ДСНС проводити пожежно-технічні експертизи	
Климась Руслан	220
Сучасний стан використання графічної форми фіксації доказової інформації у кримінальному провадженні	
Коваленко Артем	224
Фахівець як суб'єкт експертизи у сфері інтелектуальної власності	
Ковальов Костянтин	228
Судово-психіатрична оцінка психічних порушень у потерпілих осіб внаслідок кримінальних сексуальних правопорушень	
Козерацька Олена	230
Актуалізація судово-експертних досліджень щодо впливу управлінських рішень на рівень обороноздатності України (1991–2014)	
Козлов Олександр, Момот Роман, Полуянов Сергій	236
Щодо використання спеціальних медичних знань при розслідуванні корисливо-насильницьких злочинів	
Колодіна Анна, Фалінський Павло	240
Судово-медична експертиза у випадках отруєння харчовими продуктами	
Колошко Ювіта	243
Порівняльний аналіз судово-медичної експертизи в Україні та закордоном	
Колошко Ювіта	245
Особливості проведення судової медичної експертизи у цивільних справах	
Колошко Ювіта	247
Основні вимоги щодо безпеки харчових продуктів	
Комаров Володимир	249

Отже, результати дослідження підтверджують важливість та необхідність використання спеціальних медичних знань у розслідуванні корисливо-насильницьких злочинів для забезпечення об'єктивності, повноти та ефективності правосуддя.

Щодо подальших наукових пошуків, вважаємо за доцільне приділити увагу іноземному досвіду використання спеціальних медичних знань при розслідуванні корисливо-насильницьких злочинів.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України № від № 4651-VI від 13.04.2012. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>

2. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є., Петряев С. Ю. Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Вип. 4 (44) 2019. С. 125–130. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=VKPI_soc_2019_4_22

3. Федосова О.В. Використання спеціальних знань у ході розслідування корисливо – насильницьких злочинів, що вчиняються неповнолітніми. Юридична наука. 2020. Вип. 2. С. 472–484. <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/115>

4. Кривда Л., Кривда Р. Генезис судово-медичних знань та напрямів їх використання в розслідуванні насильницьких і корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень. Трибуна Молодого Вченого. 2021. Вип. 2. С. 133–145. http://yurvisnyk.in.ua/v2_2021/16.pdf

СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА У ВИПАДКАХ ОТРУЄННЯ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ

Колошко Ювіта,

викладач

Національного університету цивільного захисту України

У сучасному світі, де продовольча промисловість постійно розвивається, важливо контролювати якість продуктів, що входять до нашого раціону. Втім, навіть з усією наявною системою забезпечення якості і контролю, іноді можуть виникати випадки отруєння харчовими продуктами. У таких випадках, судово-медична експертиза відіграє

важливу роль у встановленні причин отруєння, визначенні виду отрути та визначенні наслідків для здоров'я потерпілих [1].

Однією з ключових завдань судово-медичної експертизи випадків отруєння є встановлення причин перебігу захворювання та важливість вжиття швидких та правильних заходів у випадках потенційно небезпечних для життя ситуаціях [1]. Починаючи з аналізу клінічних симптомів та результатів лабораторних досліджень, експерти займаються пошуком відповідей на ключові питання, такі як якість харчових продуктів, їх джерело, спосіб постачання тощо. Для успішного проведення судово-медичної експертизи у випадках отруєння харчовими продуктами необхідно мати широкі знання з області медицини, хімії, біології та фармації [2]. Експерти повинні мати високу кваліфікацію і досвід у роботі з отрутохімічними речовинами, розуміти методи та способи виявлення різних отрут у харчових продуктах.

Основними завданнями судово-медичної експертизи в цих випадках є:

- Встановлення факту отруєння та ідентифікація отрути.
- Визначення причини отруєння та визначення відповідальних за це осіб.
- Оцінка наслідків для здоров'я та життя постраждалих.
- Розробка рекомендацій щодо запобігання подібним випадкам у майбутньому.

У випадках отруєння харчовими продуктами, судово-медична експертиза може бути вирішальним аргументом у судових процесах та встановленні відповідальності тих, хто допустив порушення у виробництві або постачанні продуктів. Така експертиза також допомагає удосконалити систему контролю якості харчових продуктів та забезпечувати безпеку споживання продуктів населенням [2].

У підсумку, судово-медична експертиза випадків отруєння харчовими продуктами виконує важливу функцію у забезпеченні безпеки населення та встановленні відповідальності за порушення у харчовій промисловості. Вона потребує високої кваліфікації експертів, широких знань та досвіду у різних галузях науки, а також сприяє удосконаленню системи контролю якості харчових продуктів для запобігання подібним випадкам у майбутньому.

Література:

1. Бойко, Ю. А. Основи судово-медичної експертизи: навчальний посібник. – Київ: Вид-во «Юрінком Інтер», 2021. – 320 с.
2. Романенко, В. М. Судово-медичне дослідження отруєнь: теорія та практика. – Київ: Видавництво «Знання», 2023. – 280 с.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

Колошко Ювіта,

викладач

Національного університету цивільного захисту України

Судово-медична експертиза є важливим інструментом у розв'язанні різноманітних юридичних питань, пов'язаних із встановленням фактів, що мають значення для слідства та суду. Ця галузь науки об'єднує медицину та право, поєднуючи знання з анатомії, фізіології, патології, токсикології та інших медичних дисциплін для аналізу доказів у кримінальних, цивільних та інших справах. Порівняльний аналіз судово-медичної експертизи в Україні та за кордоном дозволяє виявити як спільні риси, так і ключові відмінності у підходах до проведення цих важливих досліджень [1].

В Україні судово-медична експертиза виконується мережею державних спеціалізованих установ, таких як Бюро судово-медичної експертизи, а також судово-медичними відділеннями і лабораторіями, що функціонують при обласних та міських лікарнях [1]. Очолює цю систему Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України. Натомість у багатьох розвинутих країнах світу, таких як США, Великобританія, Німеччина, Франція, судово-медичні дослідження проводяться переважно в університетських клініках, спеціалізованих інститутах або при поліцейських управліннях [2, 3]. Така організаційна структура забезпечує вищий рівень автономії та незалежності експертів від інших державних органів.

В Україні судово-медичні експерти проходять 5-річну цільову підготовку на кафедрах судової медицини медичних університетів, отримуючи ступінь лікаря-спеціаліста. Закордоном, наприклад у США, судово-медичні дослідження зазвичай проводять патологоанатоми, які пройшли додаткове навчання з судової медицини. У Великобританії експертами можуть бути як лікарі з профільною післядипломною підготовкою, так і особи з базовою немедичною освітою, які пройшли відповідне навчання та сертифікацію. Таке розмаїття підходів до кадрового забезпечення дозволяє залучати фахівців з різним досвідом та компетенціями.

В Україні судово-медичні експертизи призначаються постановою слідчого або ухвалою суду і проводяться виключно в спеціалізованих державних установах. Закордоном практика проведення експертиз є більш диверсифікованою – окрім державних установ, дослідження можуть проводити і приватні судово-медичні лабораторії, запрошені

сторонами процесу. Крім того, у деяких країнах (наприклад, у Німеччині) судово-медичні експерти можуть самостійно ініціювати проведення додаткових досліджень без відповідного клопотання сторін. В Україні судово-медичні дослідження проводяться відповідно до затверджених на державному рівні методичних рекомендацій та інструкцій. Закордоном методологія експертних досліджень, як правило, ґрунтується на міжнародних стандартах, адаптованих до національного законодавства. Наприклад, у США широко застосовуються рекомендації Національного інституту правосуддя та Американської академії судово-медичних експертів, у Великобританії – стандарти Британської асоціації судових медиків [2, 3]. Українські судово-медичні лабораторії доволі активно впроваджують новітні технології, такі як комп'ютерна томографія, молекулярно-генетичні методи, токсикологічний скринінг. Проте за рівнем технічного оснащення та застосуванням інноваційних методик вони поки що поступаються провідним закордонним центрам судово-медичних досліджень. Наприклад, у США, Великобританії та Канаді широко використовуються 3D-сканування, віртуальні аутопсії, системи комп'ютерного моделювання для реконструкції подій.

Отже, порівняльний аналіз засвідчує, що в Україні та за кордоном існують як подібні, так і істотно відмінні підходи до організації, методології та технічного забезпечення судово-медичної експертизи. Українська система характеризується централізованою державною структурою, жорсткою регламентацією процедур, переважанням класичних методів дослідження. Натомість у розвинутих країнах спостерігається більша диверсифікація експертних установ, автономія експертів, застосування сучасних технологічних рішень. Подальше вдосконалення вітчизняної судово-медичної експертизи передбачає запозичення позитивного зарубіжного досвіду, підвищення рівня її науково-технічного забезпечення та незалежності від впливу інших державних органів.

Література:

1. Олейник, О.В. Судово-медична експертиза в Україні. Київ: Видавництво Медична Книга, 2020. – 300 с.
2. Smith, J. Forensic Medicine: International Perspectives. London: Springer, 2019. – 280 p.
3. European Network of Forensic Science Institutes. URL: <https://enfsi.eu/>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Колошко Ювіта,
викладач

Національного університету цивільного захисту України

Судова медична експертиза є невід'ємною частиною правової системи будь-якої країни. Вона допомагає встановлювати об'єктивні факти, які мають значення для розгляду справи в суді. У цивільних справах судова медична експертиза відіграє важливу роль у вирішенні різноманітних питань, пов'язаних із здоров'ям, медичною допомогою, травмами та іншими аспектами. Розглянемо особливості проведення судової медичної експертизи у цивільних справах, її етапи, види, роль експертів, а також правові аспекти її використання.

Судова медична експертиза (СМЕ) – це науково обґрунтоване дослідження, що здійснюється експертами з метою встановлення медичних фактів, які мають значення для судового розгляду [1]. У цивільних справах мета СМЕ може включати:

- Встановлення причин травм або захворювань.
- Визначення ступеня шкоди здоров'ю.
- Визначення причинно-наслідкового зв'язку між медичними втручаннями та наслідками для здоров'я.
- Оцінка правильності надання медичної допомоги.
- Встановлення психічного стану особи.

У цивільних справах можуть проводитися різні види судової медичної експертизи, залежно від конкретних питань, що потребують вирішення. Основні види СМЕ включають [1]:

- Судово-медична експертиза тілесних ушкоджень: дослідження травм, їх тяжкості, причин і наслідків.
- Судово-медична експертиза причин смерті: встановлення причин смерті у випадках сумнівного характеру.
- Судово-медична експертиза з питань медичної допомоги: оцінка якості надання медичної допомоги та встановлення можливих помилок або недоліків у лікуванні.
- Судово-медична експертиза психічного стану: визначення психічного стану особи на момент вчинення певних дій або подій.

Процес проведення судової медичної експертизи у цивільних справах включає кілька основних етапів:

- Призначення експертизи: Суд або інші компетентні органи приймають рішення про призначення СМЕ, визначають питання, які потребують вирішення, та залучають відповідних експертів.

– Збір інформації: Експерти отримують доступ до медичної документації, свідчень, матеріалів справи, а також можуть здійснювати огляд потерпілих або інших осіб.

– Проведення дослідження: Експерти здійснюють необхідні медичні дослідження, аналізують отримані дані, використовують спеціалізовані методи та інструменти.

– Складання експертного висновку: На основі проведених досліджень експерти складають висновок, у якому викладають свої результати, аргументи та висновки щодо поставлених питань.

– Надання висновку суду: Експертний висновок надається суду або іншим компетентним органам для використання у процесі розгляду справи.

Судові медичні експерти [2] – це висококваліфіковані фахівці у галузі медицини, які мають спеціальні знання та досвід для проведення експертиз. Вони повинні володіти широкими знаннями у своїй галузі, а також бути об'єктивними та неупередженими. Основні обов'язки судових медичних експертів включають:

– Проведення об'єктивного та всебічного дослідження.

– Висновок на основі наукових даних та методик.

– Відповідальність за достовірність наданих даних та висновків.

– Участь у судових засіданнях для пояснення та обґрунтування своїх висновків.

Судова медична експертиза у цивільних справах регулюється законодавством, яке визначає порядок її проведення, права та обов'язки експертів, а також використання експертних висновків у судовому процесі [2]. Основні правові аспекти включають:

– Призначення експертизи: Суд або інші компетентні органи мають право призначати СМЕ у разі необхідності встановлення медичних фактів.

– Права та обов'язки експертів: Експерти мають право на доступ до необхідної інформації, проведення досліджень та складання висновків. Вони також зобов'язані діяти об'єктивно та професійно.

– Використання експертних висновків: Висновки судових медичних експертів є важливим доказом у судовому процесі і можуть впливати на прийняття рішень.

Отже, судова медична експертиза є важливим інструментом у цивільних справах, що дозволяє встановлювати об'єктивні медичні факти, необхідні для справедливого розгляду справи. Проведення СМЕ вимагає високої кваліфікації експертів, об'єктивності та дотримання законодавчих норм. Її результати можуть мати значний вплив на прийняття судових рішень, забезпечуючи справедливість та правову захищеність громадян.

Література:

1. Судова експертиза в цивільних справах: теорія та практика / Ю.М. Жигалов, В.Ф. Антонюк. – Київ: Юрінком Інтер, 2019. – 352 с.
2. Судова експертиза: методологія, практика, перспектива розвитку / за ред. І.О. Маркіна. – Київ: Вид. центр «Академія», 2021. – 294 с.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО БЕЗПЕКИ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Комаров Володимир,

*судовий експерт лабораторії товарознавчих
та транспортно-товарознавчих видів досліджень
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України*

У сучасних умовах проблема безпечності та якості харчових продуктів набула пріоритетного значення і особливої актуальності, стала важливим фактором підвищення рівня життя та забезпечення продовольчої безпеки. Значна увага до цієї проблеми обумовлена збільшенням кількості захворювань, пов'язаних з харчуванням, зростанням небезпеки забруднення сільськогосподарської продукції токсичними речовинами та радіонуклідами, прагненням держави до усунення торговельних бар'єрів з іншими країнами, насамперед з країнами ЄС. Наявність неякісної та небезпечної продукції на національних ринках є суттєвою загрозою продовольчої безпеки.

В Україні розроблена нормативно-правова база, що регулює процеси з надання якісних та безпечних продуктів споживачам. При виборі харчових продуктів варто обов'язково звертати увагу на зовнішній вигляд товару, упаковку, а також на маркування та інформацію про продукт, яка зазначена виробником.

Для прикладу, відповідно до Закону «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» [1, с. 9], на фасованих харчових продуктах, виробник обов'язково має надавати таку інформацію:

- 1) назву харчового продукту;
- 2) перелік інгредієнтів;
- 3) будь-які інгредієнти або допоміжні матеріали для перероблення;
- 4) кількість певних інгредієнтів або категорій інгредієнтів;
- 5) кількість харчового продукту у встановлених одиницях вимірювання;
- 6) мінімальний термін придатності або дата «вжити до»;

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Всеукраїнська науково-практична конференція

м. Одеса, 5 вересня 2024 року

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ тощо несуть автори.*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 30.09.2024 р. Формат 60 × 84 / 16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 31,16. Наклад 100. Замовлення № 061-1024.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Тел.: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7653 від 18.08.2022 р.